

Arkeologisk förundersökning

Det ena Söderfinninge torpet

Nyare tid

Fornlämning Strängnäs 449 & 443, del av fastigheten Strängnäs 3:1,
Strängnäs socken & kommun, Södermanlands län.

Ingeborg Svensson

Arkeologisk förundersökning

Det ena Söderfinninge torpet

Nyare tid

Fornlämning Strängnäs 449 & 443, del av fastigheten Strängnäs 3:1,
Strängnäs socken & kommun, Södermanlands län.

Ingeborg Svensson

ARKEOLOGISKA MEDDELANDEN 2010

© 2010 Sörmlands museum

Beställningar kan göras hos:
Landstinget Sörmland
Kultur & utbildning Sörmland
SÖRMLANDS MUSEUM
Box 314, S-611 26 Nyköping
arkeologi@dll.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg.
Omslag och inlaga är reproducerad vid Sörmlands museum.
Kart- och ritmaterial: Ingeborg Svensson
Omslagsbild: Södermanlands län. Undersökningsområdets geografiska läge markerat med röd punkt.

Där inget annat anges har den digitala Fastighetskartan, respektive Gröna kartan (GSD) för Södermanlands län använts som underlag.

Allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01672.

Nyköping 2010

ISSN 1402-9650

Innehåll

Utgångspunkt 5

Syfte och metod 5

Syfte
Metod

Landskap 6

Natur
Kultur

Söderfinningetorpen 6

Markanvändning
De tidigare torparna

Resultat 11

Områdesbeskrivning
Sökschaktning
Husgrunder
Fynd
Utvärdering

Sammanfattning 17

Referenser 18

Arkiv

Administrativa uppgifter 19

Bilagor 20

1. Fotodokumentation av husgrunden inom Strängnäs 449
2. Schakttabell
3. Fyndregister

Figur 1. Översiktskarta över Södermanlands län med kommuner, större orter, vägar och angränsande län. Undersökningsområdets geografiska belägenhet är markerat med röd kontur. Skala 1:800 000.

Utgångspunkt

Sörmlands museum har under perioden 100830-100907 utfört en arkeologisk förundersökning av fornlämningarna Strängnäs 449 & 443. Fornlämningarna är belägna inom område för planerad bostadsbebyggelse inom del av fastigheten Strängnäs 3:1, Strängnäs socken och kommun i Södermanlands län (figur 2 & 3).

Förundersökningen genomfördes med anledning av att Strängnäs kommun har för avsikt att bygga bostäder i anslutning till Finningerondellen. I byggnationsplanerna ingår också en omdaning av trafikplatsen och att gamla E20 ska få karaktären av en stadsgata (Detaljplaneprogram, Norra Finninge & Planbeskrivning Dnr: PBN/2007:589).

Den planerade bostadsbebyggelsen kommer att beröra fornlämningarna Strängnäs 449, en äldre torplämning och Strängnäs 443, en järnåldersboplats. Lämningarna påträffades genom en särskild (arkeologisk) utredning som Sörmlands museum genomförde under sommaren och hösten år 2005 (Svensson 2006). Utredningen genomfördes i samband med detaljplanearbetet av Fårhushagen med Drottning Kristinas trädgårdar och Storängskilen.

Enligt beskrivningen i FMIS utgjordes **Strängnäs 449** av en cirka 11 x 6 meter stor rektangulär syllstensgrund samt resterna efter en stenmur. Husgrunden har identifierats i det historisk kartmaterialet från slutet av 1700-talet (LMS akt C72-10:1 år 1785) som ett av de två Söderfinninge torpen. Det finns en möjlighet att platsen även innehåller spår efter det medeltida Finninge (FMIS). **Strängnäs 443** är undersökt, dokumenterad och borttagen inom planområdet för Fårhushagen med Drottning Kristinas trädgårdar. Den är däremot inte avgränsad åt norr, det vill säga inom det nu aktuella planområdet för trafikplats Finninge. Inom den undersökta delen av boplatsoområdet påträffades vid den särskilda undersökningen år 2007 en mindre gårdsbebyggelse som till stora delar kunde knytas till yngre järnålder. Gårdsbebyggelsen omfattade bostadshus och ett kokhus, samt spår efter vardagliga sysslor som textilproduktion, bakning och matlagning (Svensson 2009).

Den nu aktuella arkeologiska förundersökningen gav möjligheten att undersöka om det fanns några spår kvar efter det medeltida Finninge i anslutning till torplämningen Strängnäs 449. Undersökningen gav också tillfälle att kontrollera om det fanns ytterligare bebyggelselämningar som kunde knytas till den tidigare delundersökta yngre järnåldersboplatsen Strängnäs 443 inom den sydöstra delen av planområdet.

Det aktuella planområdet ligger sydväst om staden Strängnäs, öster om bostadsområdet Finninge och

norr om det påbörjade bostadsområdet i Fårhushagen. Undersökningsområdet är beläget på ett delvis utfyllt och omskatat gräsbevuxet höjdparti strax söder om trafikplats Finninge och ligger mellan 25 och 30 meter över havet (figur 3).

Beslut i ärendet är fattat av länsstyrelsen i Södermanlands län enligt 2 kap 13§, Lagen (1988:950) om kulturminnen m. m (1st dnr. 431-1054-2009). Ansvarig för kostnaden var Strängnäs kommun.

Projektledare samt fält- och rapportansvarig var Ingeborg Svensson. I fältarbetet deltog även Lars Norberg. Båda är verksamma som arkeologer vid Sörmlands museum.

Syfte och metod

Syfte

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att fastställa och beskriva fornlämningarnas datering, karaktär och omfattning inom planområdet.

Resultatet av förundersökningen ska utgöra underlag vid länsstyrelsens bedömning av fornlämningarnas kunskapspotential inför ett eventuellt beslut om slutlig särskild undersökning.

Metod

I anslutning till de aktuella fornlämningarna grävdes sammanlagt ett tiotal sökschakt med hjälp av grävmaskin. I samband med schaktningsarbetet utfördes grovrensning för hand och påträffade anläggningar och fynd markerades ut. Placeringen av schakten utgick från resultaten av de tidigare genomförda arkeologiska insatserna (se under rubriken Utgångspunkt). Syftet med sökschakten var att fastställa fornlämningarnas rumsliga utbredning samt att bestämma deras karaktär och innehåll.

En cirka 1,5 x 6 meter stor yta (S14) av husgrunden inom fornlämning Strängnäs 449 torvades av med hjälp av grävmaskin och undersöktes sedan för hand skiktvis ned till opåverkad mark (berg). I anslutning till undersökningen av husgrunden genomfördes också en metalldetektering. Avsikten var att fånga upp ett eventuellt fyndmaterial av metall. När husgrunden hade undersökts och dokumenterats schaktades den nordvästra delen av grunden bort med hjälp av grävmaskin. Förfarandet syftade till att identifiera eventuella underliggande anläggningar som om möjligt kunde kopplas till en äldre bebyggelse på platsen.

Husgrunder, schakt, fynd och störningar mättes in digitalt med hjälp av totalstation. Fotodokumentation med digitalkamera genomfördes genomgående under det arkeologiska arbetet.

När undersökningen var avslutad lades schakten igen med hjälp av grävmaskin.

Landskap

Natur

Det aktuella planområdet ligger i en miljö som under de senaste åren har varit föremål för relativt omfattande förändringar i form av bostadsbebyggelse samt vägförbättringar. Sedan den tidigare flytten av kraftledningen och tillkomsten av nya E20 har Strängnäs kommun arbetat med bebygga områdena längs med gamla E20/E3 och därigenom ”bygga samman staden”. Det aktuella planområdet utgör ett led i ett övergripande planarbete, vilket inleddes med tillkomsten av detaljplanerna för Fårhushagen och Drottning Kristinas trädgårdar samt Storängskilen.

Planområdet för trafikplats Finninge är beläget väster om gamla E20/E3 och öster om de befintliga bostadsområdena i Finninge. En del av området utgörs av den tidigare kraftledningsgatan samt mark som tagits i anspråk av den nuvarande trafikplatsen. I söder finns ett område med något kuperad skogsmark med inslag av berg i dagen, vilket enligt de planerade markanvändningsbestämmelserna ska bevaras som ett naturområde. Naturområdet genomkorsas av promenadstigar och cykelvägar och kan betraktas som ett stadsnära ströv- och friluftsområde (se figur 3).

Terrängen som sträcker sig längs med gamla E20 utgörs i sydöst av ett gräsbevuxet, till delar utfyllt och omskapat, mindre höjdparti. Här finns också inslag av små trädgångar samt mindre områden med buskage och sly. I den nordvästra delen vidtar något kuperad skogsmark med partier av hällemark och berg i dagen. I ett övergripande perspektiv är stora delar av planområdet påverkat av de vägbyggnationer som genomfördes i området i slutet av 1960-talet. Släntningar, påförda utfyllnadsmassor och den tidigare kraftledningsgatan har haft en kraftig inverkan på den idag befintliga miljön.

Kultur

Fornlämningarna Strängnäs 449 & 443 är belägna i en forn- och kulturhistorisk miljö som avspeglar ett långt kronologiskt nyttjande från bronsålder fram till nyare tid.

Fornlämningssmiljön utgörs av gravfält och gravgrupper (Strängnäs 271:1, 272:1 & 147:1) boplatsoområden (Strängnäs 442, 443 & 471) ensamliggande stensättningar (Strängnäs 320:1-2 & 344:1) samt by- och gårdstomter (Strängnäs 374 & 270:1). De kulturhistoriska spåren utgörs av odlingslämningar i form av röjningsrösen och fossil åkermark, en brunnsanläggning (Strängnäs 285:1) samt torplämningar (Strängnäs 148:1 & 449) och rester av stenmurar (FMIS).

De yttre gravformerna på gravfälten utgörs företrädesvis av högar och runda stensättningar och kan generellt tillföras tidsperioden yngre järnålder. De mindre gravgrupperna samt de ensamliggande stensättningarna kan i allmänna ordalag sägas representera tidsskedet yngre bronsålder och äldre järnålder. Boplatserna har genom resultaten av tidigare arkeologiska undersökningarna kunnat knytas till både äldre och yngre järnålder (Svensson 2009 & 2010). By- och gårdstomterna, husgrunderna samt spåren efter odlingsverksamhet kan i stort hänföras till nyare tid. Genom det historiska källmaterialet, bland annat i form av kartor, kan en stor del av bebyggelselämningarna knytas till 1600-talets säte-ribildning med tillhörande gårds- och torpbebyggelse.

Någon gång i början av 1600-talet uppfördes Larslunda säteri strax sydöst om avfartsvägen till Fårhuset. Lämningsarna efter bebyggelsen finns idag registrerade som en by/gårdstomt (Strängnäs 374), och utgörs bland annat av två tunnvälvda, delvis inrasade källarvalv. Säteriet bytte namn till Olivehäll någon gång under 1650-talet. Larslunda säteri hade sitt ursprung i Finninge by, som på 1560-talet utgjordes av sex kyrkohemman. Hemmanen hade åtskillnadsnamn såsom Stora Finninge, Norr respektive Söder Finninge samt Grindfinninge (Almqvist, 1935, s. 471).

Finninge har medeltida belägg och förekommer i det skriftliga källmaterialet. Den tidigaste skriftliga uppgiften härrör från ett medeltida brev från år 1322 (RA/SDHK, nr 3154). Namnet levde kvar under 1700- och 1800-talet och existerar än idag. På en karta från år 1785 finns inom ägorna till Olivehäll tre torp där namnet Finninge ingår. De två Söder Finninge torpen (Strängnäs 148:1 & 449) respektive Norra Finninge (LMS akt C72-10:1). I slutet av 1800-talet har torpbebyggelsen förändrats så tillvida att torpet Norra Finninge försvunnit och att de två Söder Finninge torpen bytt namn och då endast benämns Finninge (RAK id J112-74-19. år 1897-1901).

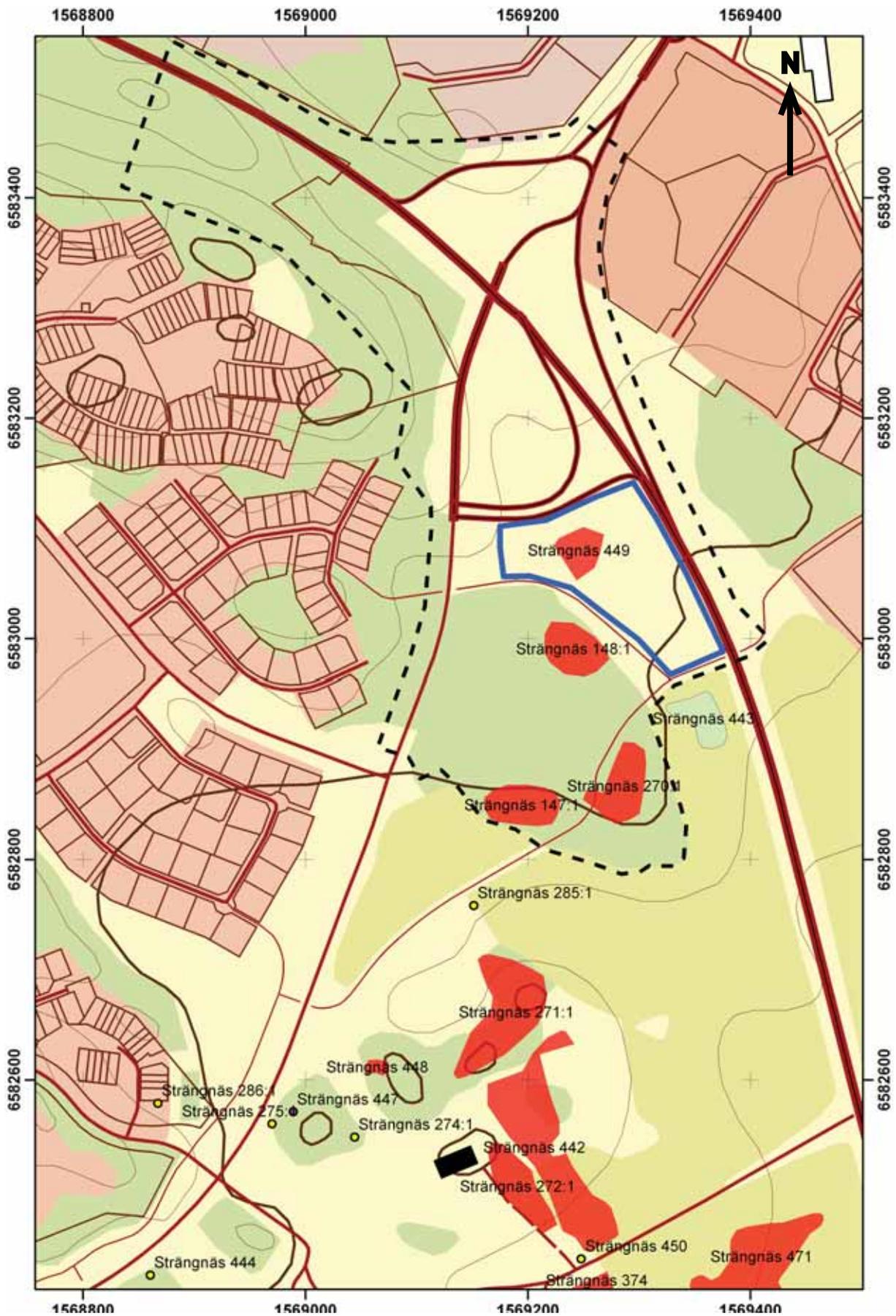
Det medeltida Finninge bör ha varit beläget någonstans i området. Ett par platser (Strängnäs 270:1 & 148:1) har tidigare pekats ut som möjliga lägen för den medeltida byn (FMIS). Genom de senaste årens arkeologiska insatser har ytterligare potentiella lägen för Finninge by tillkommit, nämligen by/gårdstomten Strängnäs 374 och torplämningen Strängnäs 449.

Söderfinningetorpen

Torplämningen Strängnäs 449 har genom det historiska kartmaterialet identifierats som *ett av de två Söderfinningetorpen*. Lämningsarna efter det andra Söderfinningetorpet är idag registrerade som fornlämning Strängnäs 148:1. Kartmaterialet utgörs av en ägomätning från år 1785 med tillhörande beskrivning. Enligt beskrivningen visar ägomätningen ”*Olivehäll*

Figur 2. Utdrag ur Gröna kartans blad (GSD) Strängnäs 10H SV och 10H SO med undersökningsområdet markerat. Skala 1:50 000.

Figur 3. Utdrag ur digitala Fastighetskartan (GSD) med en digitala fornlämningsöversikten (uttag från FMIS 100317). Undersökningsområdet är utmarkerat med blå linje och planområdet med svart streckad linje. Skala 1: 5000.

med Larslunda säteries ägor och de därpå belägna torp”. Utöver Söderfinningtorpen finns också torpen Norrfinninge och Dammen beskrivna och utsatta på kartan (LMS akt C72-10:1).

De båda torpen finns även utmarkerade på den Härads-ekonomiska kartan från år 1897-1901 men har då bytt namn och benämns istället som *Finninge två torp* (RAK id J112-74-19). På den äldre ekonomiska kartan från 1957 har ett av torpen (Strängnäs 449) försvunnit och ingen bebyggelse finns längre markerad på platsen (RAK id J133-10H6d59). Någon gång mellan år 1901 och år 1957 har det ena Finningtorpet upphört att existera. Det andra Finningtorpet (Strängnäs 148:1) står kvar betydligt längre och rivs inte förrän någon gång på 1980-talet (Ekonomisk karta, Strängnäs 10H6d år 1980 & Strängnäs kommuns fotosamling, B329-12R).

Markanvändning

Markanvändningen inom området har skiftat och förändrats över tid. Vid 1700-talets slut omgavs de båda Söderfinningtorpen av åkertäppor som var uppdelade i två ”årvägar” och brukades i tvåsåde. Jordmånen utgjordes dels av sandaktig mo, dels av god lerjord. Torpen omgavs också av ängsmark/slåtteräppor och utanför de inhägnade inägora syns två större beteshagar (LMS akt C72-10:1). Drygt hundra år senare är bilden ungefär densamma, om än inte så detaljerad. Åkermarken och ängsmarken har ungefär samma utbredning som tidigare, men syns inte längre som mindre täppor utan som större skiften. De tidigare beteshagarna redovisas som skogsmark, med företrädesvis barrskog och torpbebyggelsen benämns nu istället som Finninge två torp (RAK id J112-74-19). I mitten av 1950-talet har det norra av de två Finningtorpen (Strängnäs 449) försvunnit och

endast det södra finns kvar. Byggnadstomten för det försvunna torpet redovisas här som skogsmark. I anslutning till det kvarvarande torpet (Strängnäs 148:1) syns nu också två ekonomibyggnader, en som ligger i vinkel mot torpet och en som är belägen på andra sidan vägen. Åkermarkens utbredning är densamma som under sent 1800-tal. Ett mindre område nordöst om torpet är här markerat som trädgårdsmark (RAK id J133-10H6d59). Se figur 5, 6 & 7.

I slutet av 1960-talet har miljön förändrats drastiskt i och med bygget av den nya vägen (E3/E20) och trafikplats Finninge. Den tidigare åkermarken genomskärs nu av asfalterade vägar samt på- och avfarter. Genom området sträcker sig nu också en kraftledningsgata. Området har till stora delar utsatts för markarbeten, men platsen för det sedan tidigare försvunna torpet (Strängnäs 449) har bevarats. Det södra av de två Finningtorpen kvarstår som tidigare (se figur 8). Någon gång i början av 1980-talet rivs även det. Torpet användes de sista åren för bland annat friluftsvksamhet och Mullegrupper (figur 4). Idag ingår torpgrunden som en av miljöerna i den kulturstig som skapades i området i samband med uppförandet av Drottning Kristinas trädgårdar (Strängnäs kommuns fotosamling, B329-12R & Program Drottning Kristinas trädgårdar 2007).

De tidigare torparna

För att få kunskap om vilka människor som har bott i de båda torpen under årens lopp kan man till exempel studera husförhörlängderna. Söderfinninge eller Finninge torpet(n) finns medtagna i längderna från år 1684 (Strängnäs fs & lfs, Husförhörlängder, AIA). Då det råder en viss förvirring angående antalet torp, namnfrågan och själva lokalisering av torpen för tiden innan

Figur 4. Det Finningtorp (Strängnäs 148:1) som revs under 1980-talet. Torpet användes en tid av Friluftsförbundet för Mullegrupper och Strövargrupper. Anders Annergård, slöjdlärare, städar på tomten. Foto: Strängnäs tidning år 1981, Strängnäs kommuns fotosamling, B329-13R.

Figur 5. Utdrag ur en äldre ägomätning från år 1785 (LMS akt C72-10:1), med undersökningsområdet utmarkerat. D- Det ena Söderfinningtorpet och E- Det andra Söderfinningtorpet. Skala 1:5000.

Figur 6. Utdrag ur den Häradsekonomska kartan från år 1897-1901 (RAK id J112-74-19), med undersökningsområdet utmarkerat. För att förtydliga har de två torpen markerats med röda fyrkanter. Skala 1:5000.

Figur 7. Utdrag ur den äldre ekonomiska kartan från år 1957 (RAK id J133-10H6d59), med undersökningsområdet utmarkerat. Skala 1:5000.

år 1785 då ägomätningen upprättades, har året för ägomätningen fått utgöra utgångspunkten för beskrivningen som följer. Att göra en större fördjupning i det skriftliga källmaterialet har heller inte varit tidsmässigt möjligt att genomföra inom ramen för rapportarbetet.

Mellan år 1780 och år 1890 kan man följa de två torparhushållen i husförhörslängderna (Strängnäs stadsförsamlings kyrkoarkiv, Husförhörslängder, Landsförsamling, AIC). Under åren 1780-1789 bodde till exempel torparen Jan Jonsson med hustrun Anna Ersdotter och barnen Jonas och Maja Stina Jansson i det ena Söderfinningetorpet. Till deras hushåll hörde också pigan Catharina Olsson. Paret gifte sig år 1783 och flyttade in i torpet år 1784. Under samma period bodde torparen Jan Nilsson med hustrun Catharina Nilsson, båda hitflyttade från Toresund, tillsammans med sonen Jan Jansson i det andra Söderfinningetorpet (Husförhörslängder, SE/ULA/11471/AIC, Volym 1780-1789).

Vid genomgången av husförhörslängderna framgår det också att det är från och med år 1881 som de båda Söder- eller Sörfinningetorpen ändrar namn och istället benämns som Finninge. Troligen hänger det ihop med att torpet Norra Finninge sedan en tid tagits ur bruk. Det fanns således inte längre någon anledning att ha en geografisk lokalisering förled, då det inte längre fanns något Norra Finninge att förhålla sig till (Husför-

hörslängder, SE/ULA/11471/AIC, Volym 1881-1885). Fram till år 1890 finns två hushåll upptagna i längderna, först under namnet Söderfinninge och därefter under namnet Finninge. Men från och med åren 1891-1895 finns endast ett hushåll skrivet på gårdsnamnet Finninge, vilket talar för att det är vid den här tiden som det ena torpet (Strängnäs 449) tas ur bruk. Själva byggnaden kan dock ha stått kvar i ytterligare någon tid, vilket skulle förklara varför båda torpen är utmarkerade på den Häradsekonomiska kartan från år 1897-1901. En annan möjlighet är torpet då stod tillfälligt tomt. Då de kyrkliga räkenskaperna för Strängnäs landsförsamling inte finns tillgängliga digitalt efter år 1895 har det tyvärr inte varit möjligt att undersöka frågan vidare (Riksarkivet, SVAR-Svensk arkivinformation). De som bodde i Finningetorpet under åren 1891-1895 var torparen Johan Jansson, hustrun Maria Kristina Eriksdotter och dottern Amanda Ullrika. Till hushållet hörde även drängen Frans Edvard Stenqvist.

Resultat

Områdesbeskrivning

Undersökningsområdet utgjordes av ett gräsbevuxet höjparti som låg inklämt mellan gamla E20/E3 i öster och nuvarande Finningeområdet i norr. Åt söder och åt väster avgränsades området av en asfalterad cykelväg.

Figur 8. Flygfoto från söder över nya E3 och trafikplats Finninge. Foto: Lennart Hansén, Eskilstuna kuriren år 1967. Strängnäs kommuns fotosamling, B292:1R.

Genom den norra delen av undersökningsområdet gick en vattenledning i öst-västlig riktning. Ledningen var övertäckt med en jordvall som var cirka fem meter bred och en meter hög. I den norra delen, väster om fornlämning Strängnäs 449, syntes också ett mindre öppet dike som sträckte sig i nord-sydlig riktning.

Höjdpartiet utgjordes av påförda sprängstensmassor, bergskross, grus och sand. Massorna tillkom i samband med byggnationen av gamla E20/E3 och trafikplats Finninge under slutet av 1960-talet (se figur 8 & 14).

Sökschaktning

Inom undersökningsområdet grävdes totalt tretton schakt, tre inom den södra delen i anslutning till Strängnäs 443 och tio inom och i anslutning till Strängnäs 449. Sammanlagt uppgick den undersökta ytan till cirka 650 m² (se figur 14).

I samband med sökschaktningen framgick det med all tydlighet hur stor påverkan det tidigare genomförda vägarbetet hade haft på området. Stor delar hade grävts ur och schaktats av innan de påförda massorna lades upp på ytan (figur 10, 11 & 12). De fåtal områden där ursprungliga marktytor fanns bevarade var belägna i anslutning till Strängnäs 449 och delvis i den sydöstra delen av undersökningsområdet. En långsmal korridor längs med gamla E20/E3 var inte utfylld, men var påverkad av slänkning och andra sorters markarbeten. Under delar av de påförda massorna (grus & sand) inom den södra delen av undersökningsområdet kunde också en mindre yta av orörd mark iakttas.

Storleken på schakten varierade mellan 8 och 54 meter. I anslutning till husgrunden (Strängnäs 449) banades

en något större yta av. Schakten grävdes till ett djup om 0,30-1,80 meter. Inom de områden som inte var utfyllda, varierade matjordsskiktet mellan 0,25 och 0,30 meter och den underliggande jordmånen utgjordes av gulgrå lera (se bilaga 2).

Husgrunder

Inom den sydöstra delen av undersökningsområdet framkom *en husgrund av betong* från 1900-talet (se figur 14). Utifrån kart- och arkivstudien kan man sluta sig till att det rör sig om en ekonomibyggnad som hörde till det Finningetorp som fortfarande var i bruk under 1950-talet. Byggnaden kan ses på den äldre ekonomiska kartan från år 1957 (se figur 7). Husgrunden utgörs av en betongplatta som har gjutits på en bädd av grus och mindre stenblock. Den rektangulära betonggrunden täcktes delvis av ett påfört lager med sand och grus och låg i nordväst-sydöstlig riktning. Lämningen påträffades i schakt 2 (se figur 14 & bilaga 2).

Inom Strängnäs 449 framkom en 8 x 5 meter stor *syllstensgrund* som låg i nordväst-sydöstlig riktning. Stengrunden var täckt av ett cirka 0,10 meter tjockt vegetationsskikt och låg på en bergsslutning. Grunden vilade delvis på berg, delvis på jord (grågul lera). På ovansidan, mot berget, bestod grunden av en relativt låg naturstenssockel (0,25 m) med knutstenar, medan den på nersidan var nästintill meterhög (se figur 13 & bilaga 1).

Stenmaterialet i husgrunden utgjordes av både rundade och kantiga stenar i storlek 0,20-1 meter. Husgrunden var skadad i sydöst av den i modern tid nedgrävda vattenledningen. Här låg istället stenmaterialet utrasat nedanför bergsklacken. I samband med nedgrävningen

Figur 9. Undersökningsområdet innan förundersökningen hade påbörjats. Området var beläget på västra sidan om gamla E3/E20, söder om Finningeondellen och avfarten till Strängnäs. Bilden är tagen från sydöst. Foto: Lars Norberg 2010, Sörmlands museum.

Figur 10. Schakt 2 innehöll påförda lager av sand och grus. I förgrunden syns delar av betonggrunden. Bilden är tagen från sydväst. Foto: Lars Norberg 2010, Sörmlands museum.

Figur 11. Stora delar av området var utfyllt med sprängstensblock. Här syns schakt 1. Bilden är tagen från sydväst. Foto: Lars Norberg 2010, Sörmlands museum.

Figur 12. Utfyllnadsmassor inom den sydvästra delen av schakt 12. Bilden är tagen från sydsydväst. Foto: Lars Norberg 2010, Sörmlands museum.

av ledningen hade också jordmassor i form av gulgrå lera lagts upp på delar av den sydöstra sylsstensraden.

Nordväst om husgrunden syntes också rester efter en *stenmur* som omgärdat torpet. Stenmuren var drygt 14 meter lång och böjde sedan av i rät vinkel åt sydöst, där den hade karaktären av en terrass för den omgivande syrenbersån (se figur 14).

Fynd

Vid undersökningen framkom ett relativt omfattande fyndmaterial. Materialet var till största delen av *historisk karaktär* och kan kopplas till torpets användningstid som sträcker sig från ungefär mitten av 1700-talet fram till tidigt 1900-tal. Därutöver påträffades ett ringspänne av brons, vilket kan knytas till *vikingatid*.

Fyndmaterial från nyare tid.

Materialet påträffades i anslutning till den undersökta torplämningen Strängnäs 449 och framkom både utanför och innanför husgrunden, med en viss övervikt för det tidigare. Fyndmaterialet utgjordes till största delen av tegel, både i form av taktegel och tegelstenar, spikar och andra förmål av järn samt djurben.

Bland järnföremålen kan nämnas eldstål (F15 & F16), gångjärn, klackjärn, hästskor samt olika former av beslag. Metoden att göra upp eld med eldstål är känt i Norden sedan folkvandringstid och användes på landsbygden fram till mitten av 1800-talet då tändstickor började användas mer allmänt. De här påträffade stålen är båda från nyare tid och kan i generella ordalag tillföras 1700- och 1800-talet (Kulturhistoriskt lexikon 1958, s. 562 & Keyland 1916, s. 207 ff & fig. 14). Därutöver påträffades fönsterglas, buteljglas samt porslin,

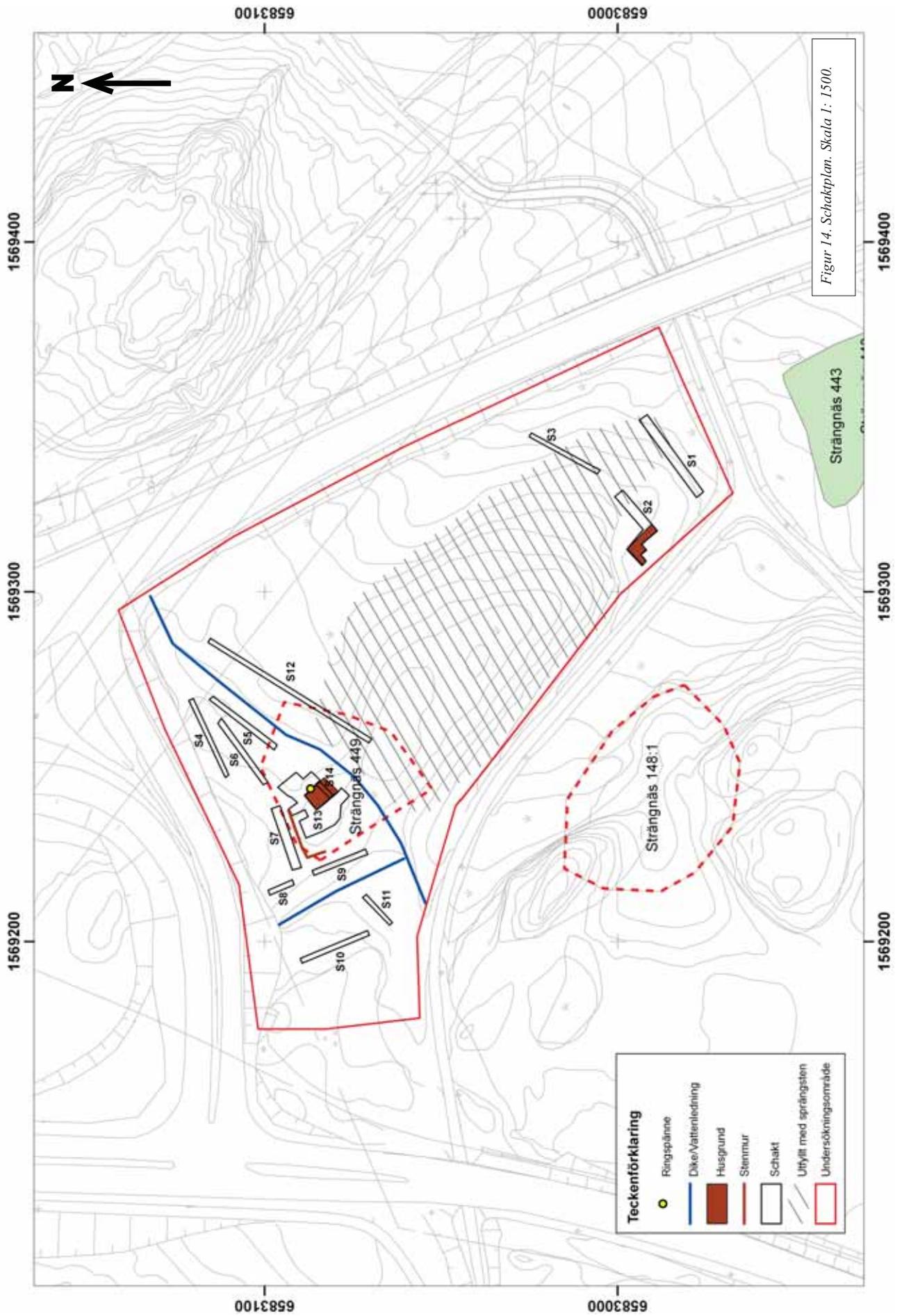
fajans och yngre rödgods. Ett representativt urval av föremål har samlats in och registrerats (se bilaga 3). En av *porslinsskärvorna* (F4) har genom sin dekor kunnat tidsfästas något närmare. Det rör sig om ett fragment med dekor av en vinranka i svart. Dekoren heter *Mulberry* och framställdes av Rörstrand mellan 1855 och 1902 (Herlitz-Gezelius 1989, s. 52f). En annan dekor utgörs av *Flytande blått* vilken började framställas av både Gustavsberg och Rörstrand under 1850-talet (Herlitz-Gezelius 1989, s. 52f & Arnö-Berg 1971, s. 29).

Därutöver påträffades också skärvor och fragment av yngre rödgods. Krukor, fat, tillbringare, skålar och ett ben till en trefotsgryta finns representerade i materialet. Ibland har fragmenten glasyr och ibland inte. Bland fragmenten med glasyr kan en skärva från ett mjölkfat (F13) från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal omnämnas samt ett par skärvor med stänkmålningsteknik (F10). Tekniken användes ibland av krukmakare när de glaserade sina kärl under slutet av 1700-talet och första hälften av 1800-talet (Lindqvist 1981, s. 69 & 73). Trefotsgrytor finns både under senmedeltid och 1500- och 1600-talen men tillverkades även under 1700-talet (Lindqvist 1981, s. 74). Med tanke på det enhetliga tidsmässiga intryck som det övriga fyndmaterialet ger, bör benet till trefotsgrytan (F9) sannolikt tillföras det senare århundradet.

I övrigt framkom några knappar (F6, F7 & F8) och hyskor (F5) av koppar eller kopparlegering. Knapparna är runda och två är dekorerade med en blomma i mitten. En knapp har ett geometriskt mönster runt om kanten. Samtliga knappar har öglor. Hyskorna och knapparna påträffades enbart inne i huset. I huset påträffades också en del av en kritpipa i form av ett piphuvud (F2). Huvu-

Figur 13. Bilden visar schakt 13 med husgrunden inom Strängnäs 449. Den avtorvade delen av husgrunden, schakt 14, syns i förgrunden. Bilden är tagen från sydsydväst. Foto: Lars Norberg 2010, Sörmlands museum.

det är dekorerat med "Tre Kronor" i relief på framsidan. Klacken är trasig, varför ett eventuellt märke inte går att urskilja. I *Databas över Kritispor hittade i Sverige* finns tre pipor som har en likadan dekor. Samtliga är bedömda som tillverkade i Sverige och i ett av fallen daterad till mitten av 1700-talet (Åkerhagen 2007, s 331, 391 & 435). Ytterligare ett par fragment av skaft till kritispor påträffades i anslutning till husgrunden (F11 & F14). Samtliga var odecorerade och kunde inte bedömas närmare vad gäller ursprung och datering.

Ringspänne

Spännet (F1) påträffades vid handrensningen av syllstensgrundens östra långsida (Strängnäs 449). Föremålet framkom stratigrafiskt relativt högt upp, strax under vegetationsskiktet. Ringspännet är av brons, har ett sexkantigt tvärsnitt och saknar nål. Bygeln är stämpelemerad med ett geometriskt mönster och utfyllande punktcirklar. Ändknopparna är facetterade och sitter i direkt anslutning till bygeln, det vill säga utan uttalat skaft. Knopparna är dekorerade med varsin punktcirkel. På den ena ändknoppen syns också en kantlinje av mycket små trianglar. Storleken uppgår till 58 millimeter i diameter. Bygeln är 4 millimeter tjock och öppen (se figur 16). Ringspännet har konserverats. Konserveringen utfördes av *Stiftelsen föremålsvård i Kiruna*.

Ringspännen förekommer i olika storlekar, material och utformningar från tidigt 800-tal och in i medeltid. De påträffas främst i gravar men också i bebyggelsemiljöer bland annat på Gotland och i Mälardalen. Spännetypen är också känd från Finland, Baltikum och ryska områden och betraktas som ett mycket vanligt förekommande dräktsmycke i Östersjöområdet under vikingatid och tidig medeltid (Gustin 2004, s. 143 & 298 ff, Carlsson 1988).

Vid en jämförelse med de ringspännen som finns avbildade i *Historiska museets digitala samlingar* (www.historiska.se/data) och en genomgång av den typologiska kronologi som finns i boken *Vikingatida ringspännen från Gotland* (Carlsson 1988), kan ringspännet som påträffades vid torplämningen Strängnäs 449 tillföras perioden 800-1000 e. Kr, det vill säga vikingatid. Enligt Anders Carlssons upprättade typologi rör det sig om typen FAC:US, sex:a (Carlsson 1988). En ungefärlig motsvarighet utgörs till exempel av ett ringspänne från Bjärs, Hejnum socken på Gotland. Spännet påträffades i en skelettgrav i samband med en gravfältundersökning som genomfördes av Fredrik Nordin år 1885 (www.historiska.se/data/?invnr=8062:7a). Ett annat exempel på ett liknande ringspänne utgörs av ett fynd från Lummelunda socken i samma landskap

Figur 15. Delar av det tillvaratagna fyndmaterialet från nyare tid. Eldstålet (F16) i mitten, omges av två kopparknappar (F7 & F8), ett piphuvud från en kritispora (F2), yngre rödgods (F10 & F13) samt porslin (F3 & F4). Foto: Lars Norberg 2010, Sörmlands museum.

(www.historiska.se/data/?invnr=9325). Ringspännen med facetterade ändknoppar av den här typen har även påträffats vid gravfältundersökningar i Birka på Björkö i Mälaren (Arbman 1940, Taf. 53).

Utvärdering

Strängnäs 443. Genom den arkeologiska förundersökningen kunde det konstateras att det inte fanns några spår i form av anläggningar och/eller fynd som kunde knytas till den tidigare undersökta boplatsen Strängnäs 443 inom planområdet. Fornlämningens utbredning åt norr är därmed fastställd till söder om den cykelväg som avgränsar det nu aktuella planområdet i sydöst (se figur 14). Strängnäs 443 är genom den nu genomförda arkeologiska förundersökningen slutligen undersökt och borttagen till sin helhet.

Strängnäs 449. Den arkeologiska förundersökningen visade att fornlämningen enbart utgjordes av en torplämning från nyare tid. Inga spår efter bebyggelselämningar och/eller boplatsanläggningar från vare sig förhistorisk tid eller medeltid kunde konstateras på platsen. Delar av torplämningen undersöktes och dokumenterades. Därefter schaktades halva grunden bort inom ramen för undersökningen. Förfarandet syftade till att ta reda på om det fanns underliggande anläggningar från förhistorisk tid. Det som idag återstår på platsen är de delar av syllstengrunden som var belägna på berg i dagen.

Det fyndmaterial som framkom i anslutning till torplämningen är till stora delar av allmän karaktär och kan inte dateras närmare än till nyare tid. Ett par av föremålen har dock tidstypiska drag, vilket gör att de kan tidsfästas något närmare. Till exempel kan den påträffade kritpipan typologiskt knytas till mitten av 1700-talet. Fyndet av ett ben från en trefotsgryta bör nog i det här sammanhanget också ses som ett 1700-tals föremål. Det dekorerade porslin som har kunnat bestämmas kan som äldst vara från mitten av 1850-talet, men det kan likaså sägas representera 1900-talet. Detsamma gäller för det övriga glaserade yngre rödgodset. Resultatet av den arkeologiska förundersökningen bekräftar således till stor del det som kan ses i det historiska kartmaterialet där torplämningen kan följas från 1700-talets slut fram till 1900-talets början (se figur 15).

Det påträffade ringspännet från vikingatid ger dock en antydning om att det en gång i tiden kanske har funnits förhistoriska anläggningar/lämningar i området. De omfattande markarbeten som genomfördes i samband med byggnationen av gamla E3/E20 har dock effektivt raderat ut alla eventuella spår. Flygfotografier från slutet av 1960-talet visar att stora ytor då banades av och att marken bland annat användes som krosstensupplag. Resterna efter motorvägsbygget ligger fortfarande kvar som en grön kulle beväxt med enstaka småträd. I den här miljön blev lämningarna efter det ena Söderfin-

ningetorpet (Strängnäs 449) kvar som en liten ö. Vad som eventuellt försvann då kan vi idag bara gissa oss till.

Sammanfattning

Sörmlands museum har under perioden 100830-100907 utfört en arkeologisk förundersökning av fornlämningarna Strängnäs 449 & 443. Fornlämningarna var belägna inom område för planerad bostadsbebyggelse inom del av fastigheten Strängnäs 3:1, Strängnäs socken och kommun i Södermanlands län.

Förundersökningen genomfördes med anledning av att Strängnäs kommun har för avsikt att bygga bostäder i anslutning till trafikplats Finninge. Den planerade bostadsbebyggelsen kommer att beröra fornlämningarna Strängnäs 449, en äldre torplämning och Strängnäs 443, en järnåldersboplats. Lämningarna påträffades genom en särskild (arkeologisk) utredning som Sörmlands museum genomförde under sommaren och hösten år 2005 (Svensson 2006). Fornlämning Strängnäs 443 var sedan tidigare delvis undersökt och borttagen inom planområdet för Fårhushagen med Drottning Kristinas trädgårdar (Svensson 2007 & 2009).

Det aktuella planområdet ligger sydväst om staden Strängnäs, öster om bostadsområdet Finninge och norr om det påbörjade bostadsområdet i Fårhushagen. Undersökningsområdet är beläget på ett delvis utfyllt och omskatat gräsbevuxet höjdparti strax söder om

Figur 16. Fnr 1, det vikingatida ringspännet. Foto: Anki Lütz 2010, Sörmlands museum.

trafikplats Finninge och ligger mellan 25 och 30 meter över havet. Syftet med undersökningen var att klargöra om det fanns äldre boplatzlämningar i anslutning till torplämningen Strängnäs 449 och att avgränsa den tidigare undersökta boplatzen Strängnäs 443 åt norr.

Genom den arkeologiska förundersökningen kunde det konstateras att det inte fanns några spår i form av anläggningar och/eller fynd som kunde knytas till den tidigare undersökta boplatzen Strängnäs 443 inom det aktuella planområdet. Den arkeologiska förundersökningen visade också att fornlämning Strängnäs 449 enbart omfattades en torplämning från nyare tid. Torplämningen utgjordes av en 8 x 5 meter stor rektangulär syllstengrund och var till stor del belägen på berg i dagen. Vid undersökningen av syllstensgrunden framkom ett fyndmaterial som kan tillföras nyare tid, tidsperioden 1700-1900-tal.

I anslutning till torplämningen påträffades ett tidsmässigt avvikande fynd i form av ett ringspänne. Typologiskt kan ringspännet knytas till perioden 800-1000 e. Kr, det vill säga vikingatid. Då inga ytterligare anläggningar och/eller fynd som kunde kopplas till förhistorisk tid eller medeltid påträffades, får ringspännet betraktas som ett lösfynd.

I stort sett hela undersökningsområdet var kraftigt påverkat av tidigare markarbeten som skett i samband med byggnationen av gamla E3/E20 i slutet av 1960-talet. Stora ytor hade schaktats av och fyllts ut med påförda massor i form av sprängsten, sprängstensblock och bergskross. Om det någon gång har funnits äldre lämningar på platsen, försvann de med största sannolikhet i samband med vägbygget.

Referenser

Almquist, J. A. 1935. *Frälsegodsen i Sverige under storhetstiden. Med särskild hänsyn till proveniens och säteribildning. Nyköpings län och livgedingets Södermanlandsdel. Del 2. Band 2. Säterier.* Stockholm

Arbman, Holger. 1940. *Birka I. Die Gräber. Tafeln.* KVHAA. Stockholm.

Carlsson, Anders. 1988. *Vikingatida ringspännen från Gotland.* Text och katalog. Stockholm Studies in Archaeology 8. Stockholms universitet.

Detaljplaneprogram Norra Finninge. Godkännandehandling 2007-10-04. Strängnäs kommun, Samhällsbyggnadskontoret.

Digitala fastighetskartan (GSD). *Geografiska Sverige-data. Fastighetskartan med höjdkurvor, Södermanlands län.* Lantmäteriet, Gävle.

FMIS. Informationssystemet om fornminnen, Strängnäs socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län, Riksantikvarieämbetet. Datautag 2010-03-17 <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>

Gröna kartan. Topografiska kartan, Strängnäs 10H NV. Skala 1: 50 000. Lantmäteriverket, Gävle 1985.

Gustin, Ingrid. 2004. *Mellan gåva och marknad. Handel, tillit och materiell kultur under vikingatid.* Lund Studies in Medieval Archaeology 34. Diss. Lunds universitet. Lund.

Herlitz-Gezelius, Ann Marie. 1989. *Rörstrand.* Signum.

Historiska museets digitala samlingar - www.historiska.se/data/?invnr=8062:7a

Keyland, Nils. 1916. *Primitiva eldgörningsmetoder i Sverige. Gnideld, vrideld, slageld. Med en jämförande studie. I: Fataburen 1916. Nordiska museets och Skansens årsbok.* Stockholm, Nordiska museet.

Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid. Från vikingatid till reformationstid. Band III. 1958. Red. John Granlund. Malmö.

Lindqvist, Gunnar. 1981. *Krutor och fat. Svenskt krukmakeri under 400 år.* Stockholm.

LMS. *Lantmäteristyrelsens arkiv, Lantmäteriet i Gävle, Arkivsök* (<http://www.lantmateriet.se/>)

Planbeskrivning. Tillhörande detaljplan för: Strängnäs 2:1 och 3:1, delar av "Finningerondellen", Strängnäs kommun. Samrådshandling 2010-08-02. Dnr: PBN/2007:589. Strängnäs kommun, Utvecklings- och samhällsbyggnadskontoret.

Program Drottning Kristinas trädgårdar. Program Strängnäs kommun 2007. Arbetsmaterial 2007-04-28.

RAK. *Rikets allmänna kartverks kartarkiv. Lantmäteriet i Gävle, Arkivsök.* (<http://www.lantmateriet.se/>)

Svensson, Ingeborg. 2006. *Larslunda.* Strängnäs 3:1, Strängnäs socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Särskild utredning. *Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2006:04.* Nyköping.

Svensson, Ingeborg. 2007. *Boplatzlämningar vid Larslunda. Förromersk järnålder-vikingatid. Fornlämningarna Strängnäs 147:1, 271:1, 442 & 443, Strängnäs 3:1, Strängnäs socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Arkeologisk förundersökning. Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2007:07.* Nyköping.

Svensson, Ingeborg. 2009. *Boplatser vid Larslunda. Järnålder.* Strängnäs 443 & del av Strängnäs 442,

Strängnäs 3:1, Strängnäs socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Särskild undersökning. *Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2009:05*. Nyköping.

Åkerhagen, Arne. 2007. *Databas över Kritpipor hittades i Sverige*. Otryckt rapport.

Arkiv

Lantmäteriet i Gävle. Lantmäteriets digitala arkiv, Rikets allmänna kartverks kartarkiv (RAK).

Ekonomiska kartan Strängnäs, Södermanlands län. 1957. RAK id: J133-10H6d59.

Häradsekonomska kartan Härad, 1897-1901, Södermanlands län. RAK id: J112-74-19.

Lantmäteriet i Gävle. Lantmäteriets digitala arkiv, Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS)

Akt C72-10:1. Ägomätning, Finninge ell Ulvhäll nr 1, Strängnäs socken. Upprättad av Anders Forssman och Denes Chenon from år 1785 tom år 1786.

Landsarkivet i Uppsala

Arkiv: Strängnäs stadsförsamlings kyrkoarkiv, Serie: Husförhörslängder landsförsamling, Refkod: SE/ULA/11471/AIC (<http://www.genline.se/>) Datum 2010-10-14.

Arkiv: Strängnäs fs och lfs, Serie: Husförhörslängderna, Refkod: SE/SVAR/ULA-133040077/AIA (<http://www.svar.ra.se>) Datum 2010-10-14.

Administrativa uppgifter

Rapporten ingår i Sörmlands museums rapportserie: Arkeologiska meddelanden 2010:04

Södermanlands museums dnr: KN-KUS10-078

Länsstyrelsens dnr: 431-1054-2009

Tid för undersökningen: 100830-100907

Personal: Lars Norberg & Ingeborg Svensson

Belägenhet: Ekonomisk karta över Sverige Strängnäs 10H 6d. Upprättad av Rikets allmänna kartverk. Skala 1:10 000.

x6583088 y1569234

Koordinatsystem: RT 90 2,5 V

Höjdsystem: RH 70

Undersökt yta: 651 m²

Dokumentationsmaterial förvaras i Sörmlands museums topografiska arkiv. Fynd med nr 1-16 förvaras vid Sörmlands museum i väntan på fyndfördelning.

Bilagor

1. Fotodokumentation av husgrunden inom Strängnäs 449

Husgrunden efter det ena Söderfinningetorpet låg på en bergsluttning och vilade delvis på berg och delvis på jord. I bakgrunden syns syrenbersån. Bilden är tagen från nordnordöst. Foto: Lars Norberg 2010, Sörmlands museum.

Mot berget utgjordes husgrunden av en relativt låg naturstenssockel med knutstenar, medan den på nersidan varit meterhög. Bilden är tagen från nordväst. Foto: Lars Norberg 2010, Sörmlands museum.

Ett cirka 1,5 x 6 meter schakt (S14) öppnades genom husgrunden. När vegetationsskiktet torvats av fortsatte undersökningen för hand. Bilden är tagen från sydväst. Foto: Lars Norberg 2010, Sörmlands museum.

Bilden visar schakt 14 efter framrensning. Bilden är tagen från sydväst. Foto: Lars Norberg 2010, Sörmlands museum.

Under torven framkom gråbrun lera med inslag av sand och grus i väster och gulbrun sandig silt i öster. Stenmaterialet utgjordes av rundade och kantiga stenar i storlek 0,20-0,45 meter. De fynd som påträffades framkom i den östra delen av schaktet. Bilden är tagen från nordöst. Foto: Lars Norberg 2010, Sörmlands museum.

Bilden visar schakt 14 efter undersökning. Bilden är tagen från nordöst. Foto: Lars Norberg 2010, Sörmlands museum.

2. Schakttabell

Schakt	Storlek (m)	Djup (m)	Anl	Terräng/lagerföljd
S1	28 x 3	0,60-1,20	-	Ängsmark: 0,10-0,20 m vegetationsskikt, därefter påförda massor i form av grus/sand i väster och sprängsten/sprängstensblock och asfalt i öster. I väster framkom ursprunglig markyta i form av gulgrå morän under de påförda massorna. I öster var området urgrävt och helt utfyllt med sprängsten/sprängstensblock.
S2	15,5 x 3	1-1,80	HG	Ängsmark: 0, 10 m vegetationsskikt, därefter påförda massor i form av grus/sand i väster och bergskross/sprängstensblock i öster. I väster framkom ursprunglig markyta i form av gulgrå lera under de påförda massorna. I öster var området urgrävt och helt utfyllt med bergskross och sprängstensblock.
S3	22 x 1,5	0,30	-	Ängsmark: 0,10 m vegetationsskikt, därefter påförda massor i form av grus, bergskross och sprängsten. Området var urgrävt och utfyllt. Ingen ursprunglig markyta var bevarad.
S4	24,5 x 1,5	0,30	-	Ängsmark: 0,25 m vegetationsskikt, därefter grågul lera.
S5	23 x 1,5	0,30	-	Ängsmark: 0,25 m vegetationsskikt, därefter grågul lera.
S6	23 x 1,5	0,30	-	Ängsmark: 0,25 m vegetationsskikt, därefter grågul lera.
S7	19 x 3	0,20	-	Ängsmark: 0,15 m vegetationsskikt, därefter grågul lera. Fynd av porslin, tegel, järnföremål.
S8	8 x 1,5	0,35	-	Ängsmark: 0,30 m vegetationsskikt, därefter grågul lera.
S9	17 x 1,5	0,35	-	Ängsmark: 0,05-0,10 m vegetationsskikt, därefter 0,10 m påfört bergskross i södra delen av schaktet. Under bergskrossen framkom gråbrun lera.
S10	21,5 x 1,5	0,30	-	Ängsmark: 0,05-0,10 m vegetationsskikt, därefter 0,10 m påfört bergskross. Under bergskrossen framkom gråbrun lera.
S11	12 x 1,5	0,35	-	Ängsmark: 0,15 m vegetationsskikt, därefter 0,10 m påfört krossgrus. Under bergskrossen framkom gråbrun lera.
S12	54 x 1,5	0,30-1,40	-	Ängsmark: 0,10 m vegetationsskikt. därefter gulgrå lera i nordöst. Sydvästra delen av schaktet var urgrävt och utfyllt med sprängsten och sprängstensblock.
S13	18,5 x 15,5	0,05-0,30	HG	Ängsmark: 0,05-0,15 m vegetationsskikt, därefter grågul lera. I sydväst berg i dagen. Fynd av spikar, porslin, tegel, glas, obrända djurben, yngre rödgods, fajans etc.
S14	6 x 1,5	0,10-0,60	HG	Husgrund (Strängnäs 449): 0,10 m vegetationsskikt, därefter framkom gråbrun lera med inslag av sand och grus i väster och gulbrun sandig silt i öster. Därefter framkom ett blandat stenmaterial av rundade och kantiga stenar i storlek 0,20-0,45 m. Fynd av kopparknappar, hyskor, kritpipor, yngre rödgods, porslin, djurben etc.

3. Fyndregister

Fnr	Schakt	Föremål	Material	Typ	Antal	Vikt (g)	Övrigt
1	13	Ringspänne	Brons	Vikingatid	1	21,2	Stämpelorerat med geometriskt mönster och punktcirklar. Facetterade ändknoppar.
2	13	Kritpipa	Keramik	Huvud	1	16	Stämpel av Tre kronor i relief. Typologiskt daterad till mitten av 1700-talet.
3	13	Kärl	Porslin	Fat	1	8	Dekor Flytande blått. Sent 1800-1900-tal
4	13	Kärl	Porslin	Kopp	1	5	Dekor Mulberry. Sent 1800-1900-tal
5	14	Hyska	Koppartråd		2	0,68	
6	14	Knapp	Koppar	Rund, med ögla	1	2	Dekorerad med en blomma.
7	14	Knapp	Koppar	Rund, med ögla	1	2,24	Dekorerad med en blomma.
8	14	Knapp	Koppar	Rund, med ögla	1	3,8	Geometriskt mönster runt kanten.
9	13	Kärl	Keramik	Gryta	1	21,16	Yngre rödgods. Ben från trefotsgryta.
10	13	Kärl	Keramik	Fat	1	12,34	Yngre rödgods. Stänkmålat på insidan. Mynning. Sent 1700-1800-tal
11	13	Kritpipa	Keramik	Skaft	1	3,46	
12	13	Kärl	Keramik	Fat	1	43,8	Yngre rödgods. Mynning
13	13	Kärl	Keramik	Skål	1	36,38	Yngre rödgods. Mynning
14	14	Kritpipa	Keramik	Skaft	1	2,34	Spetsig klack
15	13	Eldstål	Järn		1	42,82	Nyare tid
16	13	Eldstål	Järn		1	87,02	Nyare tid